

Silviu ANDRIEȘ-TABAC

Doctor în istorie, conferențiar cercetător, Heraldist de Stat al Republicii Moldova, șeful Cabinetului de heraldică din cadrul Aparatului Președintelui Republicii Moldova. Cercetări în domeniul heraldicii, genealogiei și al altor științe istorice speciale și științe documentaristice. Cărți publicate: *Heraldica teritorială a Basarabiei și Transnistriei* (Chișinău: Museum, 1998); *Introducere în heraldică. Noțiuni generale și întregiri la armorialul teritorial românesc* (Editura Universității din București, 2008); *Simbolurile naționale din estul Europei, Partea I. Noțiuni teoretice* (Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2009); *Simbolurile naționale ale Republicii Moldova* (Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, Instituția Publică „Enciclopedia Moldovei”, „Cu drag” SRL, 2010, coordonator, redactor științific și principalul autor); *Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova* (Chișinău: Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2018) și altele.

CRONICA ELABORĂRII NOILOR SIMBOLURI HERALDICE ȘI VEXILOLOGICE ALE MUNICIPIULUI CHIȘINĂU ȘI ALE SECTOARELOR LUI (II)

IV. Simbolismul stemelor și drapelelor sectoarelor municipiului

Simbolismul însemnelor sectoriale include în sine două componente: una generală, comună pentru toate sectoarele și alta individuală, specifică și individualizatoare. În ceea ce privește componenta generală, aceasta a fost relevată în prima parte a acestui articol [1].

Scutul mare, smaltat albastru și încărcat cu o acvilă heraldică de aur reprezintă apartenența la municipiul Chișinău. În acest sens, pentru a nu crea dubii, s-a insistat ca și desenul să repete desenul dat, în 1991, de Gheorghe Vrabie pentru stema municipală.

Coroana de argint cu patru turnuri arată din punct de vedere ierarhic locul stemelor sectoriale față de celelalte steme urbane din țara noastră. Este o coroană unică, care nu a existat în heraldica națională. Ea a fost introdusă special de CNH pentru sectoarele municipiului Chișinău în 2003 și construită în baza coroanelor interbelice de arhitecta Mariana Șlapac. Această coroană nu se va mai utiliza în cazul altor municipii din Republica Moldova, căci stemele sectoarelor altor municipii vor fi timbrate cu coroane murale de argint cu trei turnuri. În fine, coroana de argint

cu patru turnuri este un decor ierarhic foarte înalt, dacă vom ține cont de faptul că o coroană similară cu patru turnuri are și stema Parisului.

În legătură semantică strânsă cu coroana de argint cu patru turnuri ce timbrează scutul heraldic sunt și cele patru limbi albe fluturânde din batantul drapelului sectorului, astfel realizându-se o unitate între cele două însemne identitare.

Utilizarea scutului „peste tot”, smaltat în culoarea corporativă specifică a sectorului, a fost de asemenea un procedeu de uniformizare și standardizare a compoziției heraldice, ceea ce a contribuit la unitatea familiei însemnelor heraldice municipale. În cazul figurilor din scutul mic, s-a insistat de asemenea ca acestea să păstreze la maximum, din punct de vedere stilistic și din cel al grosimilor liniilor, soluțiile oferite de Gh. Vrabie în 1991.

Și drapelele au fost unificate tipologic și constructiv în același scop de manifestare a unității municipale, dar fără a știrbi din diversitate.

În sfârșit, trebuie să remarcăm faptul că, în măsura posibilităților, autorii s-au străduit să folosească mobile și poziții similare pentru fiecare stemă de sector și să păstreze câmpurile cât

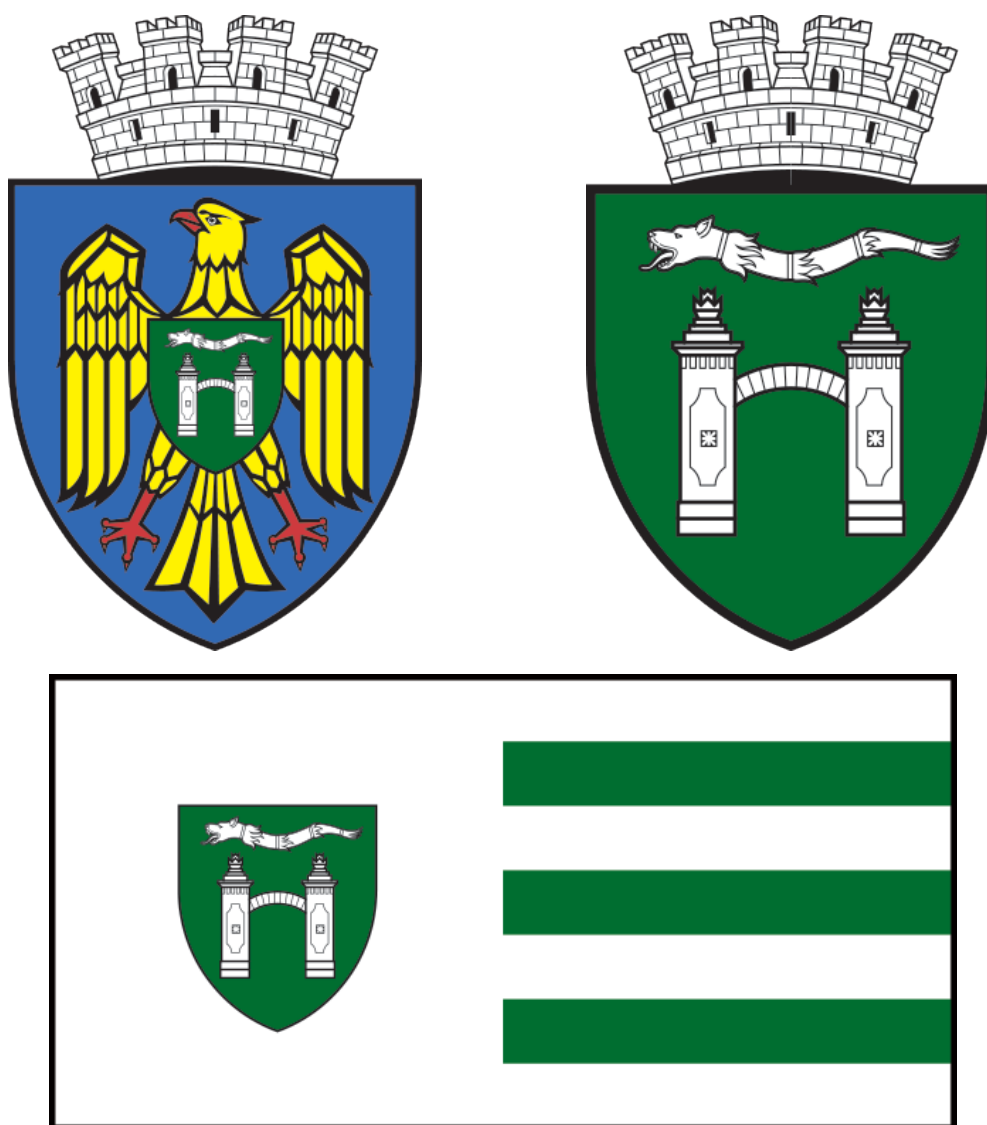

Fig. 1a-c. Stema mare, stema mică și drapelul sectorului Botanica, municipiul Chișinău, 2020.

mai aerisite, cu același scop de a crea o unitate și de a facilita identificarea rapidă de la distanță.

În continuare ne vom referi la componenta specifică simbolismului însemnelor heraldice ale fiecărui sector, în ordinea alfabetică a denumirii lor.

a) Sectorul Botanica

Stema sectorului Botanica, municipiul Chișinău (autori: † Comisia Consultativă Heraldică a Regatului României, Silviu Andrieș-Tabac, Iurie Casap; pictori: † Dionisie Pecurariu, † Gheorghe Vrabie, Mariana Șlapac, Iurie Casap, Andrei Gaidașenco) are următoarea blazonare: „În câmp de azur, o acvilă heraldică cu zborul coborât, de aur, ciocată și membrată roșu. Peste tot, în câmp ver-

de, o poartă din piatră în stilul artei populare, de argint, cu doi stâlpi, timbrați de câte o floare de piatră, și cu boltă, deschisă și surmontată de un dragon dacic [fluturând] în fascie, de același metal. Scutul timbrat de o coroană murală de argint cu patru turnuri”.

Drapelul sectorului Botanica, municipiul Chișinău (autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictori: Mariana Șlapac, Iurie Casap, Andrei Gaidașenco) reprezintă: „o pânză rectangulară (1:2), despicată vertical, purtând în mijlocul ghindantului alb, într-un scut heraldic de tip triunghiular (1/2 h), stema mică a sectorului Botanica (în câmp verde, o poartă din piatră în stilul artei populare, albă, cu doi stâlpi, timbrați de câte o

Fig. 1d. Emblema sectorului Botanica, elaborată în 1997 de Iurie Casap.

floare de piatră, și cu boltă, deschisă și surmontată de un dragon dacic [fluturând] în fascie, de aceeași culoare) și având batantul fasciat, alb și verde, în șapte brâie”.

Sectorul Botanica, înființat în 1977 în calitate de raion urban cu denumirea „Raionul Sovietic”, a folosit o emblemă anterioară, neheraldică, creată de arhitectul Iurie Casap (*1961) în 1997, dar nelegiferată în vreun fel, care a propus două embleme importante din punct de vedere ideatic: imaginea stilizată a complexului de edificii, cunoscut drept „Porțile Orașului” și aripile unei mori de vânt cu referire la Muzeul Satului (Fig. 1d).

Aceste idei, alături de altele, au fost propuse de către Iurie Casap și pentru noile simboluri heraldice.

Culoarea heraldică particulară care a revenit sectorului Botanica în mod natural a fost cea verde, în calitate de arme grăitoare.

În 1842, în zona actualului sector a fost fondată o Școală de Horticultură și apoi, în baza acesteia, primul parc dendrologic din Basarabia (parcul botanic al școlii), supranumit încă din epocă „Grădina Englezească” („Английский сад”) sau „Grădina Botanică” („Ботанический сад”), ultima denumire rezistând în timp. Acest parc a influențat întreaga arhitectură peisajeră a splendidelor conace boierești din provincia din-

tre Prut și Nistru din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului următor.

Prin Hotărârea Sovietului Miniștrilor al RSSM nr. 1110 din 31 iulie 1950, Sectorul de Botanică al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS a fost reorganizat în Grădină Botanică, care este strămoșa actualului institut academic de cercetare cu aceeași denumire. În toamna aceluiași an, în partea de Nord-Est a orașului, pe valea râulețului Durlești, a fost alocat un teren cu suprafața de 74 ha pentru construcția Grădinii Botanice și, în anii 1950–1964, aici se creează importante colecții și expoziții de plante. Ulterior, prin Hotărârea Sovietului Miniștrilor al RSSM nr. 916-r din 27 septembrie 1965, instituției i se repartizează un teren nou în aceeași zonă, cu suprafața de 104 ha pentru proiectarea și construcția actualei Grădini Botanice [4].

Astfel, această tradiție de două secole a determinat denumirea actualului sector și alegerea verdei ca principală culoare a vegetației drept fundal heraldic.

Poarta deschisă, realizată din piatră în stilul artei populare, cu doi stâlpi, timbrați de câte o floare de piatră, și cu boltă simbolizează „Porțile Orașului”, inclusiv cele aeriene, dată fiind amplasarea în acest sector a Aeroportului Internațional Chișinău. În același timp, fiind rezolvată în stilul porților de piatră cunoscute în arhitectura populară a zonei etnografice din care face parte Chișinăul, această mobilă heraldică face trimitere și la Muzeul Satului, amplasat în același sector.

Cea de-a doua mobilă heraldică – un dragon dacic în fascie surmontând poarta – invocă o altă particularitate a acestui sector, sugerată ideatic de autoritățile lui și de proiectele lui Iurie Casap din 2015, care vedea, în calitate de susținători pentru stema sectorului Botanica, doi daci. Este vorba de faptul că denumirea principalelor bulevarde și străzi ale sectorului – bulevardele Dacia, Traian, Decebal, strada Sarmizegetusa – sunt în legătură cu istoria Daciei.

b) Sectorul Buiucani

Stema sectorului Buiucani, municipiul Chișinău (autori: † Comisia Consultativă Heraldică a Regatului României, Silviu Andrieș-Tabac; pictori: † Dionisie Pecurariu, † Gheorghe Vra-

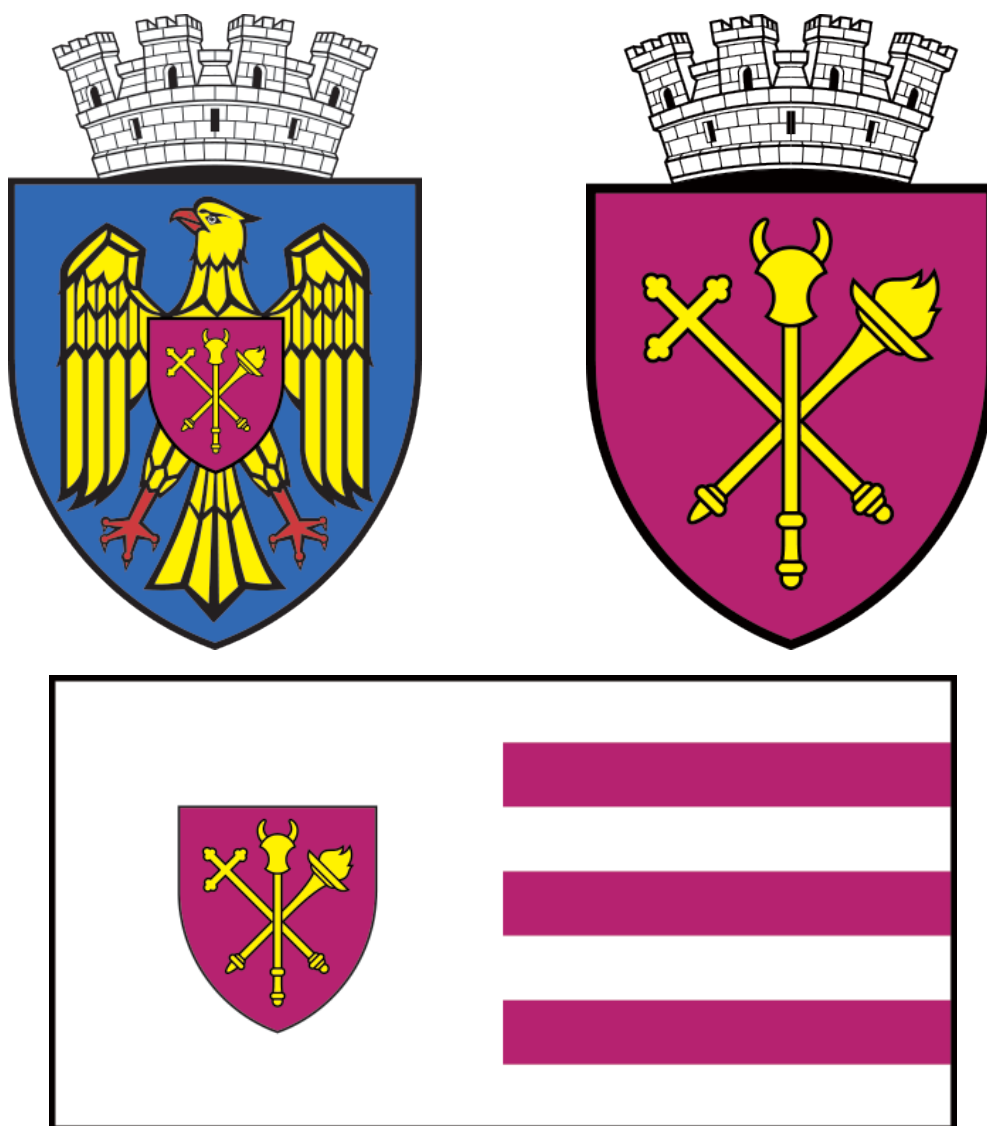

Fig. 2a-c. Stema mare, stema mică și drapelul sectorului Buiucani, municipiul Chișinău, 2020.

bie, Mariana Șlapac, Ion Popa, Andrei Gai-dașenco) are următoarea blazonare: „În câmp de azur, o acvilă heraldică cu zborul coborât, de aur, ciocată și membrată roșu. Peste tot, în câmp de purpură, un sceptru cu măciulie-cap de bour, în pal, broșând peste o cruce procesională, în bandă, și o făclie aprinsă, în bară, încrucișate în săritoare, totul galben”. Scutul timbrat de o coroană murală de argint cu patru turnuri”.

Drapelul sectorului Buiucani, municipiul Chișinău (autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictori: Mariana Șlapac, Ion Popa, Andrei Gai-dașenco) reprezintă „o pânză rectangulară (1:2), despictă vertical, purtând în mijlocul ghindantului alb, într-un scut heraldic de tip triunghiular (1/2 h),

stema mică a sectorului Buiucani (în câmp de purpură, un sceptru cu măciulie-cap de bour, în pal, broșând peste o cruce procesională, în bandă, și o făclie aprinsă, în bară, încrucișate în săritoare, totul galben) și având batantul fasciat, alb și de purpură, în șapte brâie”.

Sectorul Buiucani a fost primul sector care a pus la ordinea zilei problema necesității unor simboluri heraldice ale orașului. Inițiativa din 2003 a pretorului acestui sector Valeriu Nemerenco a determinat CNH să înceapă soluționarea teoretică a acestei probleme chiar din acel an. Din păcate, soluțiile concrete propuse atunci de autor și de pictorul Mariana Șlapac nu au mai fost luate în seamă de autoritățile secto-

rului, dar ideile de atunci au prins rădăcini și s-au materializat în parte în proiectele din 2015, prezentate de arhitectul Ion Popa (*1955).

În cele din urmă, a fost ajustat noilor realități vechiul nostru proiect din 2003. Acesta se bazează pe ideea că în sectorul Buiucani sunt concentrate principalele instituții politice, spirituale și de cultură de nivel național. Aici, de fapt, bate inima Republicii Moldova.

Culoarea heraldică particulară care a revenit sectorului Buiucani a fost purpura, în calitate de culoare heraldică supremă și care are capacitatea de a transgresa regula smalturilor heraldice.

Puterea politică este simbolizată în această stemă de un sceptru cu măciulie-cap de bour (un buzdugan heraldic specific calificat în terminologia heraldică autohtonă drept moldovelesc), așezat în pal. El arată că în sectorul Buiucani sunt amplasate principalele edificii-simbol ale puterii în stat: Palatul Președintelui Republicii (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 154), Palatul Parlamentului (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 105), Palatul Guvernului (Piața Marii Adunări Naționale, nr. 1), Palatul Curții Constituționale (str. Alexandru Lăpușneanu, nr. 28).

Puterea spirituală este simbolizată de o cruce procesională. Aceasta marchează faptul că în sectorul dat își au reședința Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove a Bisericii Ortodoxe Ruse (str. București, nr. 119), Mitropolia Basarabiei a Bisericii Ortodoxe Române (str. 31 August 1989, nr. 161) și Episcopia Romano-Catolică de Chișinău (str. Mitropolit Dosoftei, nr. 85).

Forța intelectuală a acestui sector este întruchipată de o făclie aprinsă. Ea simbolizează, în primul rând, principalele instituții ale învățământului superior, ale căror cele mai vechi sedii și actualele rectorate sunt amplasate aici: Universitatea de Stat din Moldova (str. Alexei Mateevici, nr. 60), Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 165), Universitatea Tehnică a Moldovei (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 168), Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (str. Ion Creangă, nr. 1), Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Moldova (str. Alexei Mateevici, nr. 111) și altele. În același

sector sunt amplasate importante instituții naționale de cultură ca: Biblioteca Națională a Republicii Moldova (str. 31 August 1989, nr. 78A), Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” (str. Alexei Șciusev, nr. 65), Muzeul Național de Istorie a Moldovei (str. 31 August 1989, nr. 121A), Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (str. Mihail Kogălniceanu, nr. 82), Muzeul Național de Artă al Moldovei (str. 31 August 1989, nr. 115), Palatul Național „Nicolae Sulac” (str. A. Pușkin, nr. 21), Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 152), Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” (str. 31 August 1989, nr. 121) și altele. Tot aici își au sediul central Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 148), Muzeul de Istorie a orașului Chișinău (str. Alexei Șciusev, nr. 60a) și alte importante focare de cultură de nivel municipal.

În cazul în care, conform unor planuri de viitor, la Chișinău va fi creat un al șaselea sector, cuprinzând nucleul istoric, este de presupus că aceste însemne heraldice vor trece la acest nou sector, iar sectorul Buiucani va fi nevoit să-și caute alte embleme identificatoare.

c) Sectorul Centru

Stema sectorului Centru, municipiul Chișinău (autori: † Comisia Consultativă Heraldică a Regatului României, Silviu Andrieș-Tabac, Tudor-Radu Tiron; pictori: † Dionisie Pecurariu, † Gheorghe Vrabie, Mariana Șlapac, Anatol Pricop, Andrei Gaidașenco) are următoarea blazonare: „În câmp de azur, o acvilă heraldică cu zborul coborât, de aur, ciocată și membrată roșu. Peste tot, în câmp de azur, Toiagul lui Asklepios și un buzdugan, ambele de aur, încruciate în săritoare și cantonate de patru ecusoane de argint, pline. Scutul timbrat de o coroană murală de argint cu patru turnuri”.

Drapelul sectorului Centru, municipiul Chișinău (autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictori: Mariana Șlapac, Anatol Pricop, Andrei Gaidașenco) reprezintă „o pânză rectangulară (1:2), despictă vertical, purtând în mijlocul ghindantului alb, într-un scut heraldic de tip triunghiular (1/2 h), stema mică a sectorului Centru (în câmp albastru, Toiagul lui Asklepios și un buzdugan, am-

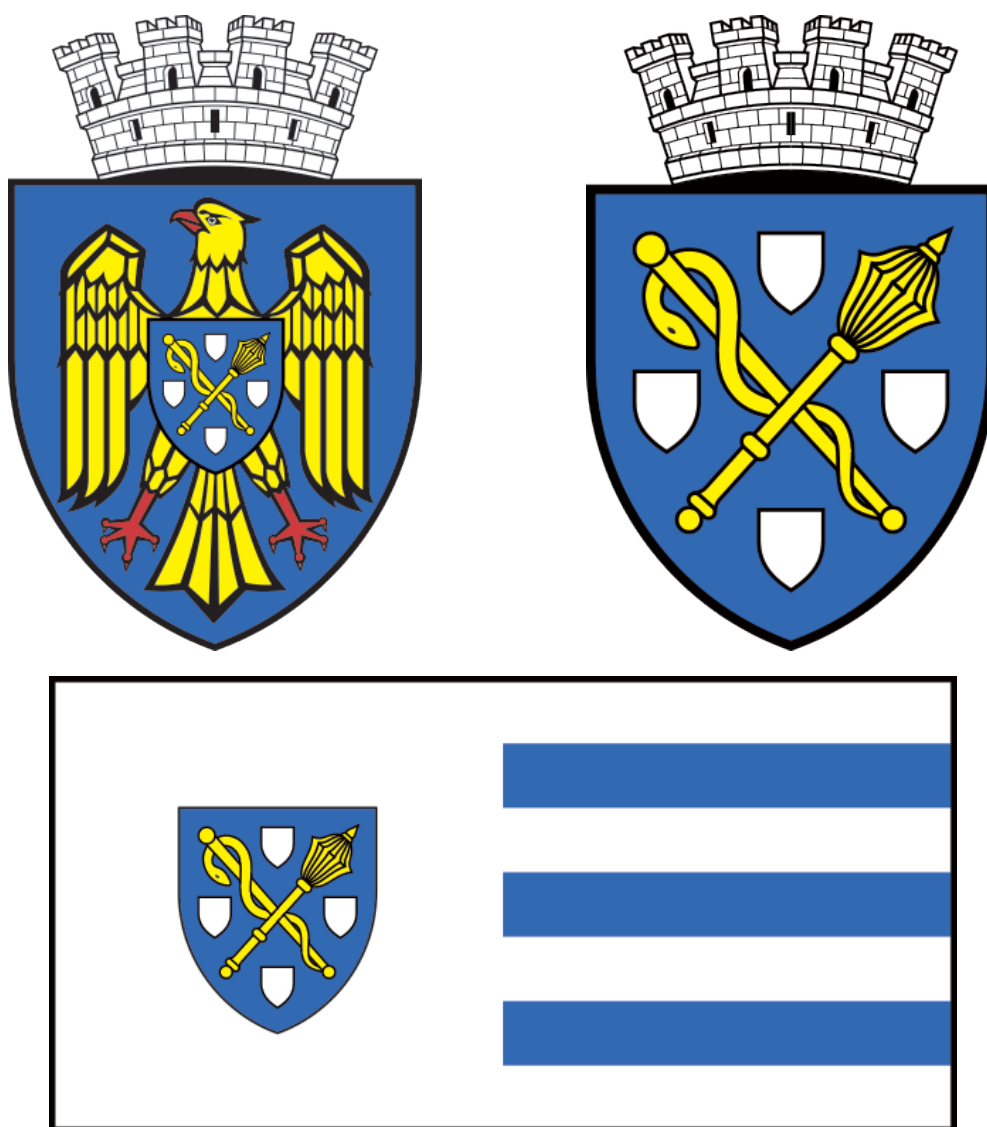

Fig. 3a-c. Stema mare, stema mică și drapelul sectorului Centru, municipiul Chișinău, 2020.

bele galbene, încrucișate în săritoare și cantonate de patru ecusoane albe, pline) și având batantul fasciat, alb și albastru, în șapte brâie”.

Culoarea heraldică particulară care a revenit sectorului Centru a fost cea albastră, culoarea heraldică a cerului și a științei. Ea a fost pusă în legătură cu Telecentrul și cu orașelul academic amplasat în acest sector.

Toiagul lui Asklepios simbolizează faptul că în acest sector avem concentrate principalele instituții medicale ale țării noastre – Spitalul Clinic Republican „Timofei Moșneaga” (str. Nicolae Testemițanu, nr. 29) cu întregul complex de instituții medicale de sprijin din jurul său, Centrul Republican de Diagnosticare Me-

dicală (str. Constantin Vârnăv, nr. 13), Institutul de Cardiologie (str. Nicolae Testemițanu, nr. 29/1), Institutul Oncologic (str. Nicolae Testemițanu, nr. 30) și altele.

Buzduganul – o cunoscută armă de luptă medievală și un simbol al suveranității militare – arată că în sectorul Centru își au sediul instituțiile menite să asigure conducerea Forțelor Armate ale țării noastre: Ministerul Apărării (șoseaua Hâncești, nr. 84) și Marele Stat Major al Armatei Naționale (aceeași adresă).

Cele patru ecusoane de argint care cantonează toiagul și buzduganul încrucișate în săritoare se referă la ideea de informație, în primul rând cea vizuală, care se difuzează din acest sec-

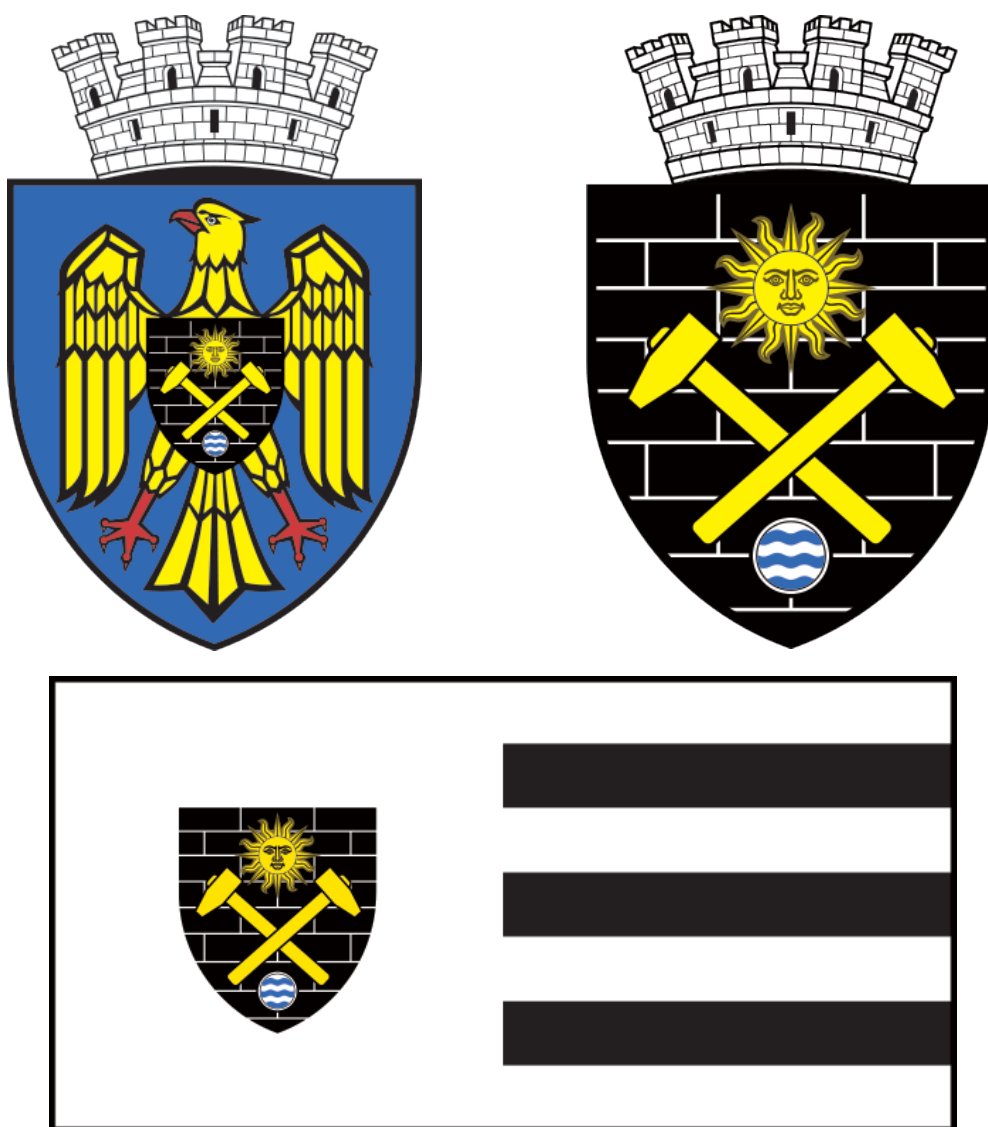

Fig. 4a-c. Stema mare, stema mică și drapelul sectorului Ciocana, municipiul Chișinău, 2020.

tor, de la Telecentru, în cele patru puncte cardinale. Identitatea, plinătatea și smaltul de argint al acestor ecusoane simbolizează tendința spre o informare cinstită, curată și echidistantă. Ideea marcării Telecentrului în simbolurile sectoriale a apărut încă în proiectele din 2015 ale arhitectului Anatol Pricop (*1965), iar soluția heraldică dată a fost propusă de reputatul heraldist bucureștean Tudor-Radu Tiron (*1978).

d) Sectorul Ciocana

Stema sectorului Ciocana, municipiul Chișinău (autori: † Comisia Consultativă Heraldică a Regatului României, Silviu Andrieș-Tabac, Oleg Maevschi; pictori: † Dionisie Pecurariu, † Gheorghe Vrabie, Mariana Șlapac, Oleg Maevschi,

Andrei Gaidașenco) are următoarea blazonare: „În câmp de azur, o acvilă heraldică cu zborul coborât, de aur, ciocată și membrată roșu. Peste tot, în câmp negru, zidit de argint, două ciocane încrucișate în săritoare, de aur, surmontate de un soare figurat, de același metal, și asuprind o fântână heraldică. Scutul timbrat de o coroană murală de argint cu patru turnuri”.

Drapelul sectorului Ciocana, municipiul Chișinău (autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictori: Mariana Șlapac, Oleg Maevschi, Andrei Gaidașenco) reprezintă „o pânză rectangulară (1:2), despăcată vertical, purtând în mijlocul ghindantului alb, într-un scut heraldic de tip triunghiular (1/2 h), stema mică a sectorului Ciocana (în

câmp negru, zidit alb, două ciocane încrucișate în săritoare, galbene, surmontate de un soare figurat, de aceeași culoare, și asuprind o fântână heraldică) și având batantul fasciat, alb și negru, în șapte brâie”.

Culoarea heraldică particulară care a revenit sectorului Ciocana a fost cea neagră, culoarea industriei. Ideea urbanizării și a dezvoltării producerii materialelor de construcție a fost introdusă prin zidirea câmpului heraldic.

La nivelul anului 2015, în sectorul Ciocana, după datele Preturii, erau înregistrați 10750 de agenți economici, sectorul fiind considerat drept unul din cele mai industrializate și cu o dinamică pozitivă. Aici funcționează giganții industriali: Combinatul de vinuri spumante și de marcă SA „Vismos” (înființat în 1944), SA „Tutun-CTC” (1944), Combinatul materialelor de construcție SA „Macon” (1899, specializat în producerea cărămizii roșii), ÎS „Fabrica de sticlă din Chișinău”, ÎM „Resan”, SA „Glass Container Company”, principalul furnizor de energie electrică și termică SA „CET-2”, SA „Farmaco”, ÎM „Efes Vitanta Moldova Breweri”, SA „Moldovahidromaș”, Compania „Coca-Cola”, SA „Incomaș”, SA „Combinatul de carton Chișinău”, SA „Midgard Terra” (fosta Fabrică de produse chimice de uz casnic „Faprochim”, 1957), SA „Introsco” (1959) etc.

Cele două ciocane de aur încrucișate în săritoare apar în calitate de arme grăitoare. Toponimicul Ciocana, după cum se știe are la bază antroponimicul Ciocan(u) [3, p. 41-42]. În același timp, aceste unelte accentuează ideea de industrie și urbanizare.

Sectorul Ciocana este cel care răspunde de pregătirea și asigurarea strategică a apei potabile pentru orașul nostru. Astfel, la intersecția străzilor Mihail Sadoveanu cu Studenților, se află un laborator specializat în purificarea și clorinarea apei din Nistru cu care se alimentează întreg orașul Chișinău. Tot la Ciocana, pe strada Transnistria, este amplasată o sondă strategică cu adâncimea de 60 m și o buvetă, menite să asigure alimentarea cu apă potabilă a Chișinăului în situații excepționale. Importanța apei potabile în economia acestui sector a fost sugerată

încă în proiectele din 2015 ale arhitectului Oleg Maevschi (*1973). Faptul dat a fost marcat prin introducerea în stemă a unei fântâni heraldice.

Compoziția este întregită și luminată de un soare figurat, care arată faptul că Ciocana este sectorul cel mai de est. În același timp soarele reprezintă un alt simbol al energiei. În sfârșit, astrul face trimitere la „Imnul Ciocanei” (versuri de Grigore Vieru, muzica de Oleg Baraliuc; neînregistrat încă în Armorialul General al Republicii Moldova), care începe cu următorul catren: „Ea este atât de minunată/ Și-n tot orașul care crește/ Atunci când zorii se arată/ Întâi Ciocana se trezește”.

d) Sectorul Râșcani

Stema sectorului Râșcani, municipiul Chișinău (autori: † Comisia Consultativă Heraldică a Regatului României, Silviu Andrieș-Tabac, Alexandru Burlacu; pictori: † Dionisie Pecurariu, † Gheorghe Vrabie, Mariana Șlapac, Alexandru Burlacu, Andrei Gaidașenco) are următoarea blazonare: „În câmp de azur, o acvilă heraldică cu zborul coborât, de aur, ciocată și membrată roșu. Peste tot, în câmp roșu, un pod de argint, zidit negru, pe care staționează o diligență deshămată, de aur, și însoțit sub arc de o ancoră, de asemenea de aur. Scutul timbrat de o coroană murală de argint cu patru turnuri”.

Drapelul sectorului Râșcani, municipiul Chișinău (autor: Silviu Andrieș-Tabac; pictori: Mariana Șlapac, Alexandru Burlacu, Andrei Gaidașenco) reprezintă „o pânză rectangulară (1:2), despictă vertical, purtând în mijlocul ghindantului alb, într-un scut heraldic de tip triunghiular (1/2 h), stema mică a sectorului Râșcani (în câmp roșu, un pod alb, zidit negru, pe care staționează o diligență deshămată, galbenă, și însoțit sub arc de o ancoră, de asemenea galbenă) și având batantul fasciat, alb și roșu, în șapte brâie”.

Culoarea heraldică particulară care a revenit sectorului Râșcani a fost cea roșie. Faptul se datorează omofoniei dintre denumirea acestei culori și numele sectorului.

Pentru prima dată, problema stemei sectorului Râșcani s-a pus în 2008-2009, urmând ca aceasta să se bazeze pe stema familiei Râșcanu.

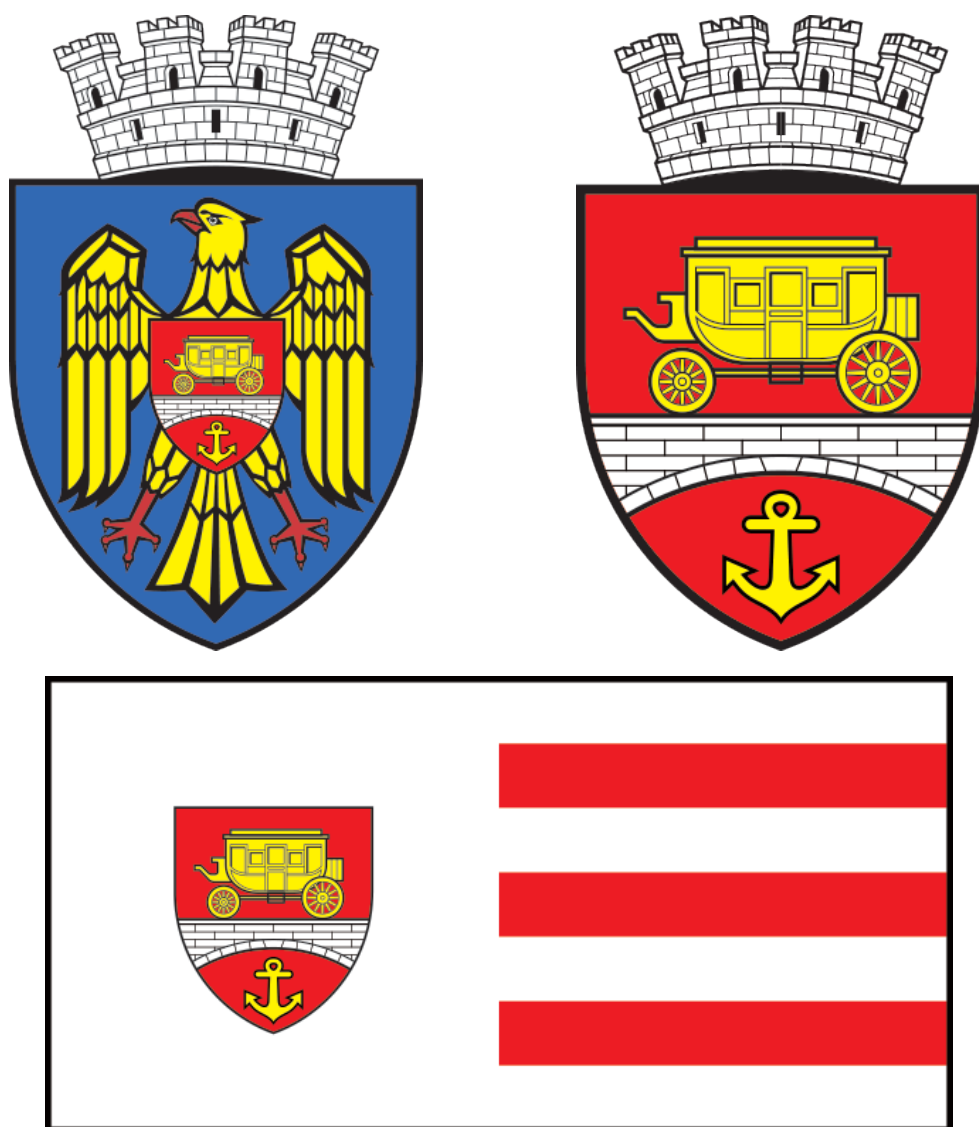

Fig. 5a-c. Stema mare, stema mică și drapelul sectorului Râșcani, municipiul Chișinău, 2020.

Sectorul Râșcani poartă numele satului omonim, care și-a luat denumirea de la numele acestei familii ce l-a stăpânit din secolul al XVIII-lea, înainte vreme satul numindu-se Visternici, după Ieremia Vistiernicul, care a cumpărat acest loc în 1517 [3, p. 65-67, 73-76]. În 2008 însă nu s-a putut depista stema familiei Râșcanu, problema rămânând deschisă până în 2015, când au demarat lucrările asupra actualului proiect.

Podul de argint simbolizează principalul pod urban de peste râul Bâc, aflat în sectorul Râșcani, dar și faptul că actuala urbe se află pe ambele maluri ale acestui râu care până în secolul al XIX-lea era un râu de frontieră între ținuturile Lăpușna și Orhei. În același timp, deschiderea

dedesubt în arc de cerc și zidirea podului cu negru fac aluzie la mina din Chișinău, la extragerea pietrei din timpuri străvechi în zona Circului (Visterniceni, str. Carierei), dar și la carierele de la Cricova. O altă aluzie, piatra din pod o face la cartierul Petricani, a cărui denumire provine de la un nume personal Petru/Petrea/Petrică etc., el însuși provenit de la substantivul grec și latin *petra* – „piatră” [3, p. 57-58; 4, p. 234-235]. Ideea simbolizării Bâcului și a extragerii pietrei s-a regăsit deja în primele proiecte realizate de arhitectul Alexandru Burlacu (*1973) în 2015.

Diligența deshămată staționând pe pod se referă la cartierul Poșta Veche. Toponimicul provine de la numele fostului sat de menzil, Poș-

Fig. 5d. Sigiliul lui Dimitrie Râșcanu.
Desen de Sergiu Ciocanu.

ta Chișinău, întemeiat pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în locul unde călătorii își schimbau caii, în secolul al XIX-lea moșia aparținând banului Dumitrachi Râșcanu. La începutul secolului al XX-lea, instituția poștală a fost transferată în oraș, pe strada Căușeni și, în consecință, așezarea Poșta Chișinău a început să fie numită Poșta Veche [3, p. 59-60].

Sub pod apare o ancoră de aur. Ea reprezintă legătura dorită încă din 2005 cu stema familiei Râșcanu.

Sigiliul lui Dumitrache Râșcanu a fost depistat în fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova, aplicat pe un document din ianuarie 1830 [6]. Este un sigiliu oval (31,5×34,5 mm), în ceară roșie, purtând în mijloc o ancoră cu două brațe, transversă și inel fix, de care în dextera este prins un inel de lanț; în jurul fusului ancorei se încolăcește un șarpe, iar pe inele stă o acvilă cu aripile desfăcute și cu capul spre dextera, străpuns de o săgeată în bandă; ancora este flancată la dextera de un vânător înarmat cu un arc care aleargă spre senestra după un cerb cabrat conturnat, flancând ancora la senestra; în exergă apare legenda cu litere chirilice „Димитри Ришканъ” (Fig. 5d).

Din această compoziție emblematică stufoasă a fost aleasă ancora, care poate fi pusă în legătură cu râul Bâc și cu heleșteiele istorice care au existat pe Bâc în zona care azi face parte din sectorul Râșcani.

V. Stabilirea nuanțelor culorilor drapelului chișinăuene în vederea producerii lor

O ultimă acțiune importantă legată de însemnele vexilologice ale Chișinăului a constat în precizarea nuanțelor exacte, care se vor respecta la confecționarea diverselor drapеле, panouri de informare sau publicitare. În acest sens, la 15 iulie 2020, Valentina Grosu, managerul-șef al Societății Comerciale „Art-Vega” SRL din Chișinău, a înaintat o solicitare către CNH, anexând și mostre imprimate pe stofă. În ședința din 11 august 2020, desfășurată în regim de la distanță, Comisia a aprobat *Avizul nr. 239-V.01 privind nuanțele culorilor concrete pentru producerea drapelului municipiului Chișinău și ale sectoarelor lui*, care s-a bazat pe expertiza pe viu efectuată de către cei trei membri ai CNH angajați ai Cabinetului de heraldică și de către președintele Comisiei, Corneliu Popovici. Astfel, în avizul respectiv, remis solicitantului și Primăriei municipiului Chișinău, se recomandau următoarele nuanțe concrete care să fie respectate la producerea drapelului și stemelor imprimate prin serigrafie sau altă metodă:

„a) pentru stema și drapelul municipiului Chișinău:

- Albastru – Pantone 293 C;
- Galben – Pantone 123 C;
- Roșu – Pantone 186 C;
- Negru la conturul figurilor – Pantone 469 C;
- Piatra albă la turnurile și soclul stemei – Bej CMYK 0.3.6.0;

b) pentru stema și drapelul sectorului Botanic, municipiul Chișinău:

- Verde – Pantone 349 C;
- Negru la conturul figurilor – Pantone Black C;

c) pentru stema și drapelul sectorului Buiucani, municipiul Chișinău:

- Purpură – Pantone 233 C;
- Galben – Pantone 109 C;
- Negru la conturul figurilor – Pantone Black C;

d) pentru stema și drapelul sectorului Centru, municipiul Chișinău:

- Albastru – Pantone 293 C;

- Galben – Pantone 109 C;
- Alb/ Argint la ecusoane – Pantone Cool Grey 2 C;
- Negru la conturul figurilor – Pantone Black C;

e) pentru stema și drapelul sectorului Ciocana, municipiul Chișinău:

- Negru – Pantone Black C;
- Albastru – Pantone 293 C;
- Galben – Pantone 109 C;
- Negru la conturul figurilor – Pantone Black C;

f) pentru stema și drapelul sectorului Râșcani, municipiul Chișinău:

- Roșu – Pantone 186 C;
- Galben – Pantone 109 C;
- Negru la conturul figurilor – Pantone Black C”.

VI. Concluzii

Decretul prezidențial din 2 martie 2020, dat pentru înregistrarea noilor însemne chișinăuie-ne în Armorialul General al Republicii Moldova [2], a marcat finalitatea unei etape heraldice de durată și cu bătaie lungă.

Orașul Chișinău s-a învrednicit de o stemă de factură „stemă mare”, specifică vechilor municipii, orașelor istorice sau importante din punct de vedere administrativ din țara noastră. În mod practic, stema nouă a municipiului Chișinău se citește, în sfârșit, ca prima dintre stemele urbane din Republica Moldova și nu mai este inferioară ca decoruri exterioare însemnelor heraldice ale orașelor Orhei, Bălți, Ungheni, Hâncești și altele, care au steme mari de mai multă vreme.

În același timp, trebuie remarcată continuitatea stemei noi pe linie directă cu prima stemă oficializată a municipiului Chișinău – cea din 1930 – și cu versiunea ei grafică dată de Gheorghe Vrabie în 1990. Aici s-a ținut cont de cano-nul heraldic care afirmă că valoarea unei steme crește odată cu vechimea ei.

Noul drapel al municipiului Chișinău a însemnat un pas înainte față de drapelul uzual din 1998, care nu putuse fi înregistrat oficial din cauza problemelor de ordin științific pe care le prezenta. Cu toate că nici acum nu s-a

reușit corectarea lui integrală, rămânând în vigoare transgresarea regulii smalturilor heraldice (brâiele galbene în câmp alb), noua variantă este mai conformă principiilor vexilologice și a conservat în mod expres câmpul alb al acestui drapel, foarte important pentru identitatea orașului „cu umeri albi de piatră”, dar și ideea trinității dorită de vechii autori.

Stemele și drapelele sectoarelor municipale constituie o premieră absolută pentru țara noastră, dar și pentru vexilologia întregului spațiu românesc. Este un pas uriaș, care apropie Chișinăul de mari capitale europene ca Berlin, Praga sau Roma. Realizarea celor cinci rânduri de steme și drapele sectoriale în paralel a permis crearea unei unități organice între aceste simboluri, dar și a unei legături emblematice accentuate și similare cu urbea-mamă. Fiecare sector a primit pentru prima dată o culoare identitară proprie și distinctă de celelalte, manifestată în câmpurile stemelor mici și în drapele, diversitate coloristică care va genera în timp nașterea unor adevărate culori corporative.

Odată cu lucrările asupra stemelor și drapelelor s-a urmărit și crearea condițiilor pentru rezolvarea definitivă a problemei imnului municipiului Chișinău și pentru crearea imnurilor sectoriale. Este pasul următor pe care trebuie să-l întreprindă autoritățile chișinăuie-ne. Alte oportunități țin de oficializarea colanului primarului general aflat în uz neoficial, a insi-gnelor de consilieri municipali, a altei simbolici heraldice, faleristice sau uniformistice necesare.

Nu în ultimul rând, trebuie menționată și necesitatea elaborării propriilor steme și drapele de către toate localitățile componente din municipiul Chișinău.

Note și referințe bibliografice:

1. Andrieș-Tabac, Silviu. *Cronica elaborării noilor simboluri heraldice și vexilologice ale municipiului Chișinău și ale sectoarelor lui*. „Dialogica. Revistă de studii culturale și literatură”, nr. 3/2020, p. 19-36.

2. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 70-74, 6 martie, partea I, art. 73, p. 7-10.

3. Dron, Ion. *Din istoria devisei Chișinăului*. În: Dron, Ion. *Chișinău. Schițe etnotoponimice*. Chișinău: Ulysse, 2001.

4. *Pagini din istoria Grădinii Botanice (Institut) a A.Ș.M.* (<http://www.gradinabotanica.asm.md/node/12>, accesat 10.08.2018).

5. Ionescu, Cristian. *Mică enciclopedie onomastică*. Chișinău: Știința, 1993.

6. *Arhiva Națională a Republicii Moldova*, F. 152, inv. 2, d. 4, f. 19.

Chișinău,
12 octombrie 2020.

Cronica elaborării noilor simboluri heraldice și vexilologice ale municipiului Chișinău și ale sectoarelor lui (II)

Rezumat. La 2 martie 2020, Președintele Republicii Moldova a semnat Decretul nr. 1475-VIII privind înregistrarea unor simboluri teritoriale ale municipiului Chișinău. Prin acest act, au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova însemnele urbane aprobate prin Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 5/2 din 19 decembrie 2019: stema și drapelul municipiului Chișinău și stemele și drapelele sectoarelor lui: Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana și Râșcani. Noua stemă municipală este una de factură „stemă mare”, păstrează ca „stemă mică” vechile arme de la 1930, reluate în uz în 1990 într-o altă versiune grafică, și le completează cu susținători (două turnuri de apă), deviză („Prin noi înșine”) și augmentează smaltul coroanei municipale din argint în aur. Noul drapel municipal, în care predomină câmpul alb, reprezintă o versiune ajustată a drapelului aflat în uz neoficial din 1998. Stemele și drapelele sectoarelor municipiului Chișinău reprezintă o premieră pentru simbolurile urbane din Republica Moldova. Ele au fost elaborate în complex, sunt similare ca structură și introduc, pe lângă emblematica specifică, culori personalizate diferite pentru fiecare sector.

Cuvinte-cheie: heraldică, vexilologie, stemă, drapel, heraldică urbană, vexilologie urbană, sector municipal, Chișinău, Republica Moldova.

Chronicle of the elaboration of new heraldic and vexillological symbols of Chișinău municipality and its sectors (II)

Abstract. On March 2, 2020, the President of the Republic of Moldova signed Decree no. 1475-VIII regarding the registration of some territorial symbols of Chișinău municipality. By this act, the urban signs, approved by the Decision of the Chișinău Municipal Council no. 5/2 of December 19, 2019, were registered in the General Armorial of the Republic of Moldova: the coat of arms and the flag of Chișinău municipality and the coats of arms and flags of the Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana and Râșcani sectors. The new municipal coat of arms is a “large coat of arms”, which preserves as a “small coat of arms” the old coat of arms from 1930, resumed in use in 1990 in another graphic version, completed them with supporters (two water towers), motto (“By ourselves”) and increases the tincture of the municipal crown from Argent to Or. The new municipal flag, in which the white field predominates, represents an adjusted version of the flag in unofficial use since 1998. The coats of arms and flags of the sectors of Chișinău municipality represent a premiere for the urban symbols of the Republic of Moldova. They have been developed in the complex, are similar in structure and introduce, in addition to the specific emblem, different custom colours for each sector.

Keywords: heraldry, vexillology, coat of arms, flag, urban heraldry, urban vexillology, municipal sector, Chișinău, Republic of Moldova.